

Розгон Ольга Володимирівна

*кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник
НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України*

ORCID 0000-0001-6739-3927

***УЧАСТЬ БЕНЕФІЦІАРНИХ ВЛАСНИКІВ, ЯКИМИ Є РОСІЙСЬКІ
ГРОМАДЯНИ, РОСІЙСЬКІ ЮРИДИЧНІ ОСОБИ АБО САМА РФ, У
КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ВВЕДЕННЯМ
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ У 2022 РОЦІ***

У цьому матеріалі ми звернемо вашу увагу на сутність терміна «бенефіціар» як суб'єкта інноваційної діяльності. Зупинимось на особливостях переказів із-за кордону, які стосуються виключно переказів, пов'язаних з РФ і РБ, а також переказів у російських та білоруських рублях, а також на встановлених обмеженнях, які передбачені для українських компаній із російськими бенефіціарами. Здійснивши аналіз, автор дійшов висновку, що Постанова № 187 прийнята як спосіб реагування на військову агресію РФ, але вона буде діяти до набрання чинності законом про врегулювання відносин за участю осіб, пов'язаних із державою-агресором. А українські фінансові установи (банки, платіжні установи) почнуть зупиняти фінансові операції, ініційовані такими компаніями або на користь таких компаній, оскільки буде підозра, що такі операції містять ознаки вчинення злочинів.

Ключові слова: бенефіціар, технології, інноваційна діяльність, кошти, РФ.

Rozghon Olha

PhD, Associate Professor, Leading Researcher,

*Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative
Development, National Academy of Law Sciences of Ukraine*

ORCID 0000-0001-6739-3927

***PARTICIPATION OF BENEFICIAL OWNERS, SUCH AS RUSSIAN
CITIZENS, RUSSIAN LEGAL ENTITIES OR THE RF ITSELF, IN THE
COMMERCIALIZATION OF TECHNOLOGY IN CONNECTION WITH THE
INTRODUCTION OF MARTIAL LAW IN UKRAINE IN 2022***

This material has great respect for the validity of the term “beneficiary” as a subject of innovative activity. We focus on the peculiarities of transfers from outside the cordon, as well as on transfers from the Russian Federation and the Republic of Belarus, as well as transfers from Russian and Belarusian rubles, as well as on established exchanges, as transfers for Ukrainian companies with Russian beneficiaries. After analyzing, the author concluded that Resolution 187 was adopted as a way to respond to Russia’s military aggression, but it will remain in force until the entry into force of the law on the settlement of relations involving persons associated with the aggressor state. And Ukrainian financial institutions (banks, payment institutions) will begin to suspend financial transactions initiated by such companies or in favor of such companies, as there will be a suspicion that such transactions contain signs of committing crimes.

Key words: beneficiary, technology, innovation activity, funds, RF.

Сучасні ринкові ризики і стрімкі процеси комерціалізації та глобалізації створюють такі умови, за яких суб’єкти інноваційної діяльності змушені взаємодіяти з широким колом зацікавлених сторін — бенефіціарами, які відіграють особливу роль у провадженні інноваційної діяльності.

Припускаємо, що в разі реалізації великих інноваційних проєктів *бенефіціарами* можуть бути суб’єкти великого підприємництва, а у випадку невеликих інноваційних проєктів — суб’єкти мікропідприємництва та середнього підприємництва. Зауважимо, що *бенефіціар* (від фр. *benefice* — прибуток, користь) — це особа, яка отримує прибуток від власних активів, тобто отримує вигоду. Зазначимо, що у законодавстві України *відсутнє* визначення терміна «бенефіціар». Серед численних вигодонабувачів у бізнесі прийнято виділяти *кінцевого бенефіціара* (ст. 64-1 ГК України, ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 р. № 361-IX).

У постанові КМУ «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» від 15.02.2002 р. № 153 теж згадується термін «*бенефіціар*». Ця постанова визначає процедуру залучення, використання та моніторингу *міжнародної технічної допомоги*, в тому числі

державної реєстрації, моніторингу *проектів* (програм), акредитації виконавців (юридичних осіб — нерезидентів), реєстрації представництва донорської установи в Україні.

Але необхідно зазначити, що при залученні *міжнародної технічної допомоги* забезпечується формування стратегічної програми як документа, яким на підставі результатів аналізу проблем *соціально-економічного розвитку* України визначаються *пріоритетні напрями техніко-економічного співробітництва* (економічні, фінансові, соціальні, правові, технічні та екологічні) між партнером із розвитку та Україною.

Актуальним на сьогодні є обґрунтування механізмів розвитку *міжнародного науково-технічного, техніко-економічного співробітництва з іноземними державами* та напрямів адаптації до практики трансферу технологій України. Основними глобалізаційними чинниками, що зумовлюють зазначену тенденцію, є *глобальна інтернаціоналізація науки і техніки, становлення глобального науково-технічного простору та співробітництво компаній в інноваційній сфері, що супроводжується перехресним ліцензуванням*. Розвиток міжнародного ринку технологій і поглиблення глобалізаційних процесів у сфері науки та технологій супроводжується тенденціями до уніфікації законодавства у сфері захисту інтелектуальної власності в регіональному і всесвітньому масштабах [1].

Розвиток інформаційного суспільства і становлення у його межах інформаційної економіки активізує *інтерес бізнесу до результатів прикладних наукових досліджень*. Тому доречним є формування таких моделей комерціалізації, які б передбачали *активне залучення всіх елементів спіралі Quadruple Helix — суб'єктів секторів вищої освіти, підприємництва, держави та суспільства* (як споживача якісних освітніх послуг і вторинного бенефіціара). Більше того, ефективна модель *комерціалізації результатів наукових досліджень* повинна охоплювати процеси, що реалізуються на глобальному, національному та локальному рівнях. Саме за таких передумов можливе досягнення високої результативності комерціалізаційних процесів і досягнення

консенсусу інтересів бізнесу, освіти, науки і держави [2].

Завдяки участі *бенефіціарів* можливе досягнення високої результативності комерціалізаційних процесів і консенсусу інтересів бізнесу, освіти, науки та держави, оскільки без належної підтримки і фінансування не буде отримуватися той результат, який очікується при здійсненні науково-технічних розробок, виконанні фундаментальних і прикладних досліджень.

Але у зв'язку із *введенням воєнного стану в Україні з 24.02.2022 р.* (Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні») змінюється діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій. Отже, виникатимуть і економічні наслідки воєнного стану, зокрема, відтік інвестицій та українців за кордон.

Розпорядженням Національного банку України встановлено заборону переказів із-за кордону, яка стосується виключно переказів, пов'язаних з РФ і РБ, а також переказів у російських та білоруських рублях. Такі обмеження — необхідний крок зараз для підтримки економіки і фінансової системи в умовах збройної агресії РФ.

Отже, діяльність українських компаній, бенефіціарними власниками яких є російські громадяни, російські юридичні особи або сама РФ, призупинена: грошові кошти на їх рахунки переводити заборонено, майно таким компаніям продавати заборонено, відчужувати майно українським компаніям із російськими бенефіціарами на користь інших осіб також заборонено.

Виходячи зі змісту статей 12-1, 20 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», Указу Президента України від 24.02.2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні», Кабінет Міністрів України у Постанові № 187 від 03.03.2022 р. «Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації» (далі — Постанова № 187) зазначив, що для забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави України у зв'язку з військовою агресією РФ установити до ухвалення та набрання чинності

Законом України щодо врегулювання відносин за участю осіб, пов'язаних із державою-агресором, мораторій (заборону) на виконання, в тому числі у примусовому порядку, грошових та інших зобов'язань, кредиторами (стягувачами) за якими є РФ або такі особи (далі — особи, пов'язані з державою-агресором):

— громадяни РФ;

— юридичні особи, створені та зареєстровані відповідно до законодавства Російської Федерації;

— юридичні особи, створені та зареєстровані відповідно до законодавства України, *кінцевим бенефіціарним власником*, членом або учасником (акціонером), що має частку в статутному капіталі 10 і більше відсотків, яких є РФ, громадянин РФ або юридична особа, створена та зареєстрована відповідно до законодавства РФ.

Зазначене обмеження не застосовується до громадян РФ, які проживають на території України на законних підставах, та юридичних осіб, створених і зареєстрованих відповідно до законодавства України, *кінцевим бенефіціарним власником*, членом або учасником (акціонером) яких є виключно громадяни РФ, які проживають на території України на законних підставах, або виключно громадяни України і громадяни РФ, які проживають на території України на законних підставах.

Зауважимо, що Постановою № 187 встановлені обмеження, передбачені для українських компаній із російськими бенефіціарами.

Зокрема, на користь таких осіб заборонено: виконання, в тому числі у примусовому порядку, грошових та інших зобов'язань; відчуження, передачу в заставу, будь-які інші дії, які мають чи можуть мати наслідком відчуження нерухомого майна, цінних паперів, корпоративних прав, транспортних засобів, повітряних та морських суден, суден внутрішнього плавання особами, пов'язаними з державою-агресором, крім безоплатного відчуження на користь держави Україна; відчуження, передачу в заставу, будь-які інші дії, які мають чи можуть мати наслідком відчуження нерухомого майна, цінних паперів,

корпоративних прав, транспортних засобів, повітряних та морських суден, суден внутрішнього плавання на користь осіб, пов'язаних з державою-агресором, або на користь РФ.

Відповідно до роз'яснення, наданого Міністерством юстиції України у листі від 08.03.2022 р. № 24560/8.1.3/10-22, з метою формування єдиної практики застосування положень постанови Кабінету Міністрів України від 03.03.2022 р. № 187 «Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації» встановлено кілька винятків щодо застосування мораторію (заборони).

Так, відповідне обмеження *не застосовується* до: громадян РФ, які проживають на території України на законних підставах, юридичних осіб, створених і зареєстрованих відповідно до законодавства України, кінцевим бенефіціарним власником, членом або учасником (акціонером) яких є виключно громадяни РФ, які проживають на території України на законних підставах, юридичних осіб, створених і зареєстрованих відповідно до законодавства України, кінцевим бенефіціарним власником, членом або учасником (акціонером) яких є виключно громадяни України і громадяни РФ, які проживають на території України на законних підставах.

Проживання на території України на законних підставах — це проживання в Україні іноземця чи особи без громадянства, які мають: у паспорті громадянина колишнього СРСР зразка 1974 року відмітку про постійну чи тимчасову прописку на території України або зареєстрували на території України свій національний паспорт, або посвідку на постійне чи тимчасове проживання на території України, або військовий квиток, виданий іноземцю чи особі без громадянства, які в установленому порядку уклали контракт про проходження військової служби у Збройних Силах України, або посвідчення біженця чи документ, що підтверджує надання притулку в Україні (ст. 1 Закону України «Про громадянство України» від 18.01.2001 р. № 2235-III).

Таким чином, вищенаведений мораторій (заборона) *не може бути застосований* до: громадян РФ, які мають один із наведених вище документів,

які підтверджують проживання на території України на законних підставах; юридичних осіб, створених і зареєстрованих відповідно до законодавства України, кінцевим бенефіціарним власником, членом або учасником (акціонером) яких є виключно: громадяни Російської Федерації, які мають один із наведених вище документів, які підтверджують проживання на території України на законних підставах; громадяни України та громадяни Російської Федерації, які мають один із наведених вище документів, які підтверджують проживання на території України на законних підставах.

Ураховуючи викладене, застосування встановленого Постановою № 187 мораторію (заборони) потребує з'ясування наявності або відсутності у відповідного громадянина РФ документів, які підтверджують його проживання на території України на законних підставах.

Постанова № 187 прийнята як спосіб реагування на військову агресію РФ, але вона діятиме до набрання чинності законом про врегулювання відносин за участю осіб, пов'язаних із державою-агресором.

Очевидно, що українські фінансові установи зможуть зупинити фінансові операції, ініційовані такими компаніями або на їх користь, оскільки буде побоювання, що такі операції містять ознаки вчинення злочинів (ст. 23 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 р. № 361-IX).

ЛІТЕРАТУРА

1. Козаченко Р. П. Міжнародний трансфер технологій в забезпеченні конкурентного розвитку країн: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.02. Київ, 2016. 245 с. URL: https://kipdf.com/-_5ab649681723dd339c81397c.html
2. Холявко Н. І. Модель комерціалізації результатів наукових досліджень закладами вищої освіти України. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Серія: Економіка, управління та адміністрування. 2018. № 3. С. 56–62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2018_3_12.

REFERENCES

1. Kozachenko, R. P. (2016). International technology transfer in the competitive development of countries: *Doctor's thesis*: 08.00.02. Kyiv. Retrieved from https://kipdf.com/-_5ab649681723dd339c81397c.html
2. Kholyavko, N. I. (2018). Model of commercialization of the results of scientific research by institutions of higher education in Ukraine. *Bulletin of Zhytomyr State Technological University, Series: Economics, management and administration*, 3, 56-62. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2018_3_12.